

Knut Kvaran

Høgskolelektor ved Dronning Mauds Minne Høgskole for førskolelærerutdanning.

”Innsparing i barnehagene presser de ansatte og svekker det pedagogiske innholdet”

Skadelig krysspress?

I de nedgangstidene vi nå er inn i legger kommunene opp til trange budsjetter med kutt i skolen, svake driftsresultater og kutt i tjenestetilbudet. I en undersøkelse utført av KS svarer fire av ni kommuner at de vil kutte i skolebudsjettet i 2009. Det er også store nedskjæringer i barnehagesektoren i mange kommuner, men disse er mer skjult i forhold til kutt i skolen i og med at det ikke trues med nedleggelse av noen barnehager.

Tilsynelatende kan det se ut som om det bare er velstand i barnehagen fordi få kommuner kutter i grunnbemanningen, men mange steder kuttes det på andre områder:

Lønnsjusteringer kompenseres ikke, barnehagen får ikke justeringer ifht prisindeksregulering, kveldsmøter reduseres til et minimum og feriestengningen utvides, utviklingsprogram reduseres og vikarressurser kuttes drastisk. Kuttene i de generelle rammene og særlig vikarressursene skaper en ond sirkel som fører til økt belastning for de ansatte og dårligere kvalitet på det pedagogiske innholdet i barnehagen.

Er det innenfor de økonomiske rammene til barnehagen i de mange kriserammede kommunene mulig å forene forventningen om å tilpasse det pedagogiske innholdet til det nye barndomssynet, med vekt på barnet som subjekt; det kompetente og medvirkende barnet, og samfunnets forventning til læring og nytte?

Barnehagen i Norge har hatt en lang tradisjon for å legge vekt på verdier som omsorg, trygghet, trivsel og lek. I 1996 fikk barnehagen, som da lå under Barne- og familiedepartementet, sin første felles rammeplan som gav retningslinjer for barnehagens innhold og oppgaver. Denne rammeplanen ble fulgt opp av en ny Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver i 2006, og barnehagen ble fra da av lagt under Kunnskapsdepartementet. Barnehagens innhold er i økende grad preget av et press fra samfunnet om å være en arena for instrumentalistisk skoleforberedende læring, på bekostning av å være en arena for lek, barns egen kulturskaping og danning. Et instrumentalistisk læringssyn som preges av mål – middel tenking, der målet for barna er skolestart og barnehagen derfor må forberede barna best mulig til det. At

kunnskapsminister Bård Vegar Solhjell og SV jobber for en obligatorisk førskole med mål om strukturert undervisning i matematikk og lesing for alle femåringer på minst 12 timer i uka, er også noe som understreker synet på barnehagen som en forberedelse til skolestart. PISA-debatten har gjort det vanskelig å kritisere drivet mot læring, prestasjoner og kontroll gjennom tester, vi må jo henge med i konkurransen mot andre nasjoner.

I 1991 ratifiserte Norge FNs Barnekonvensjon og i 2003 ble den inkorporert i norsk lov. I artikkel 12 i Barnekonvensjonen står det at partene skal garantere barns rett til medvirkning i samsvar med dets alder og modenhet. Barns rett til medvirkning har også blitt nedfelt i barnehageloven og er sentralt i Rammeplanen fra 2006.

Det har skjedd et paradigmeskifte i synet på barn. Sentralt i dette skiftet er at barn ses på som subjekter fra fødselen av, og ikke som objekter som skal påvirkes og formes. Denne økte fokuseringen på barns egne ytringer og synet på barn som kompetente finner vi igjen i nyere litteratur innenfor psykologi, sosiologi og pedagogikk. Mange foreldre har stiftet bekjentskap med disse tankene gjennom bøker som f.eks. *Ditt kompetente barn* av Jesper Juul. Som deltakere og aktører i eget liv har barn i dag fått en helt annen posisjon enn før. ”Det er indiskutabelt, at barndommen i løbet af de sidste tiår har flyttet sig til toppen af de personlige, politiske og akademiske dagsordener og ikke kun i den vestlige verden” (James, Jenks og Prout 1999).

En viktig grunn til å stille spørsmålet om man har for høye forventninger til barnehagens innhold er at sykefraværet generelt blant de ansatte i barnehagesektoren i ligger langt over det gjennomsnittlige sykefraværet i arbeidslivet i Norge som er på ca 6,9 %. Med Trondheim som eksempel viser tallene for de ulike stillingsgruppene andre kvartal 2008, at fraværet i barnehagen er langt høyere: Førskolelærere 9,6 %, Pedledere 10,8 %, Assistenter 11,6 %. I Trondheim kommunens budsjettplan for 2009-2012 kan man lese at sykdomsfraværet er en vedvarende og bekymringsfull utvikling, sett i lys av de mange tiltak som er satt inn for å kartlegge årsaker til fravær og oppfølging av tjenesteområdet med særlige tiltak. Dette er tendenser man også kan finne i andre kommuner.

Nyere undersøkelser viser at en femtedel av sykefraværet i barnehagen i Norge skyldes arbeidsmiljørelaterte plager. De som oppgir at de har hatt arbeidsmiljørelatert

sykefravær det siste året peker særlig på økt arbeidspress og stress/utbrenthet som årsaker til sykefraværet. Samtidig kommer det fram at hele 30 prosent av barnehagene ikke setter inn vikar de første dagene en ansatt har sykefravær. Og nær én av ti barnehager venter i over 14 dager med å sette inn vikar ved sykefravær. Vi ser en ond sirkel der økt arbeidsmengde fører til mangel på tid. Mangel på tid gir på sikt stress og utbrenthet og fører til sykefravær. I tillegg er det slik at nesten to av tre førskolelærere som jobber i barnehagen er under 40 år. Antallet førskolelærere som finner seg annen jobb enn barnehagen øker betraktelig fra 40-årsalderen og oppover. For å kunne innfri regjeringens løfte fra og med høsten 2009 om barnehageplass for alle som fyller ett år innen utgangen av august søknadsåret, trenger vi disse førskolelærerne tilbake i barnehagen.

Barnehagene befinner seg i et krysspress; de har sterke føringer fra Rammeplanen mht innhold, samtidig som at de har en økonomi som gjør det vanskelig å gjennomføre det som rammeplanen pålegger dem. Samtidig er det et krysspress som ligger i et det nye barndomssynet, der barn anerkjennes som ”human beings” ikke som ”human becomings”, på den ene siden og et instrumentelt læringssyn på den andre siden. Kan det være slik at forventingene til barnehagen om å tilpasse det pedagogiske innholdet til det nye barndomssynet og samfunnets forventning til læring og nytte er for polariserende til å innfris i en presset økonomisk situasjon, noe som medfører økt stress og utbrenthet? Kan påkjenningene til de ansatte i barnehagen skyldes at barnehagens egenart blir truet gjennom at barnehagen har blitt en del av utdanningsløpet?